

ТРИМЕСЕЧЕН АНАЛИЗ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

СЕПТЕМВРИ 2013

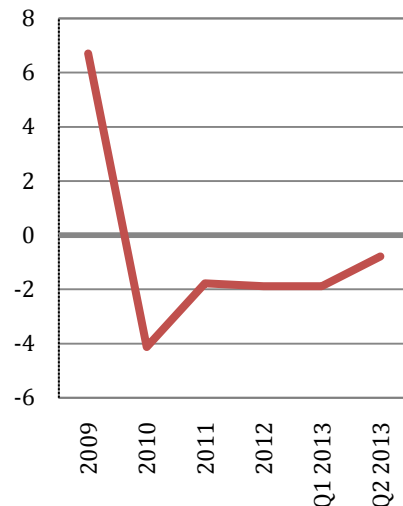
НА ФОКУС: ПОТРЕБИТЕЛСКИ КРЕДИТ

През последните няколко месеца се наблюдава положителен ръст на потребителските кредити на месечна база, въпреки че на годишна база продължава да се отчита лек спад. Налице е подобряване на качеството на портфейлите от потребителски кредити и постепенно свиване на дела на лошите и реструктурирани кредити през първото полугодие на 2013 г.

Данните на Пощенска банка, която държи третия най-голям портфейл от потребителски кредити, показват, че делът на потребителските кредити до 5 г. намаляват до 41,7% в края на юни 2013 г. Тези данни показват отложено потребление на стоки за дълготрайно потребление, както и отказ от стоки и услуги, които не са от първа необходимост.

Делът на потребителските заеми от Пощенска банкас размер до 500 евро се увеличава до 1,8% към края на юни 2013 г., което подкрепя тезата за по-голямо внимание към неотложни потребности и мостово финансиране.

Потребителски кредити и годишен темп на изменение, %

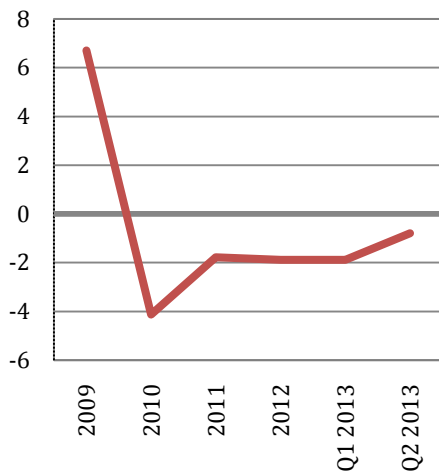
АКЦЕНТИ

- ➔ Българската икономика продължава да стагнира, а през второто тримесечие на 2013 г. вече отбелязва и свиване спрямо година по-рано. Потреблението също е замръзнало, което допълнително увеличава вероятността от навлизане в рецесия. Все пак, дори и в този сценарий, ударът не би бил толкова дълбок, колкото през 2009 г.
- ➔ Данните от наблюдението на работната сила носят по-скоро положителен сигнал – макар и тромаво, вече се създават нови работни места, което покачва както коефициента на заетост, така и абсолютния брой на заетите. Все още оставаме далеч от нивата на заетост преди кризата, като слабият ръст на икономиката не създава очаквания скоро да се възстановят изгубените в периода 2009-2011 работни места. Броят на
- обезкуражените постепенно се свива, което води до ръст на безработицата.
- ➔ Депозитите на домакинствата продължават устойчиво да нарастват, като през 2013 г. вече надвишават 35 млрд. лв. Разбивката на депозитите показва, че ръстът е предимно по отношение на по-големите депозити.
- ➔ За трето поредно тримесечие се наблюдава спад на дела на потребителските разходи от общите разходи на домакинствата. Основната причина е значителното увеличаване на разходите на домакинствата за данъци и социални осигуровки през последните три години.

НА ФОКУС: ПОТРЕБИТЕЛСКИ КРЕДИТ

Потребителски кредити и годишен темп на изменение, %

1

Тенденцията на свиване на потребителския кредит продължава и през първата половина на 2013 г., макар и с по-бавни темпове.

Лошите и преструктурирани заеми намаляват

Кредитният пазар в България демонстрира стабилност по време на финансовата криза, но развитието му след нея остава далеч от предкризисните си нива. Докато през 2007-2008 г. той имаше двуцифрен годишен ръст, в периода 2009-2012 г. темповете на растеж се свиват до под 6%, а през 2012 г. годишният ръст е едва 0,6%.

В контраст с продължаващия ръст на кредитния портфейл на банките са потребителските кредити, които от 2010 г. се свиват на годишна база и в края на 2012 г. се връщат на нивото си от 2008 г. След голям спад през 2010 г. – малко над 400 млн. лв. – през следващите години свиването се характеризира със сравнително стабилни темпове – около 160-170 млн. лв. годишно, като тази негативна тенденция продължава и през първата половина на 2013 г. (Графика 1).

От паричната статистика на БНБ¹ може да се добие представа за развитието на лошите и преструктурирани потребителски кредити. През 2012 г. отпуснатите потребителски кредити, без овърдрафт, са средно около 7,35 млрд. лв., а за първите шест месеца на тази година са средно близо 7,25 млрд. лв. Заедно с това се наблюдава и **сериозен спад при лошите и преструктурираните кредити** – от 1,32 млрд. лв. средно за 2012 г. до 1,19 млрд. лв. средно за първите шест месеца на тази година.

Лекият спад при отпуснатите кредити означава, че повече кредитополучатели намаляват задълженията си, отколкото рефинансират съществуващи или теглят нови кредити. Причините за това могат да се търсят както в слабия икономически растеж, така и в социалното напрежение от началото на годината и последвалата нестабилна политическа обстановка, които правят кредитополучателите по-предпазливи при поемане на нови задължения.

Спадът при лошите и преструктурираните потребителски кредити е най-голям в сравнение с останалите три кредитни групи и благодарение на това техният дял от отпуснатите кредити в съответната група спада от близо 18% средно за 2012 г. до 16,4% средно за първите шест месеца на тази година. Това показва, че новите погасителни планове (преструктурирани кредити) позволяват на кредитополучателите да ги погасяват, вместо те да се превръщат в лоши кредити.

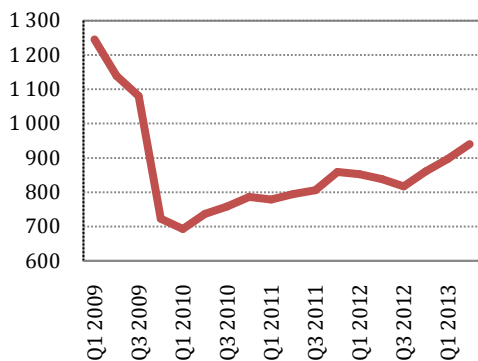
Раздвижване при кредитите от дружества, специализирани в кредитиране

Тенденцията при отпуснатите кредити от тези дружества

¹БНБ използва различни методологии за изчисление на отпуснатите кредити, затова и някои от данните не са сравними помежду си.

Потребителски кредити, отпуснати от дружества, специализирани в кредитиране, млн. лв.

2

От началото на 2013 г. се наблюдава възстановяване, но ефектът може да е сезонен.

Отпуснатите кредити от лизингови дружества не се възстановяват след кризата от 2009 г.

Семейните кредитополучатели запазват най-големия си дял и през 2013 г. Този резултат не е изненада, тъй като семейните кредитополучатели обикновено имат по-големи финансови възможности за поемане на кредит.

(Графика 2) е сходна – те бележат сериозен годишен ръст до края на 2008 г., след което намаляват през следващите две години. През 2011-2013 г. се наблюдава възстановяване, като към края на второто тримесечие на 2013 г. кредитите достигат ниво около 0,9 млрд. лв.

Динамиката на потребителските кредити в този сектор също се различава от общата тенденция при кредитните им портфейли, като тези кредити се представят по-добре. След буен ръст до началото на 2009 г. следват сериозни спадове до третото тримесечие на 2010 г., което връща потребителските кредити под нивата им от края на 2007 г. От края на 2010 г. до средата на 2012 г. се наблюдават сравнително висок темп нарастез между 5 и 10% на годишна база, който почти замръзва и потребителският кредитен портфейл остава непроменен в следващите 6 месеца. От началото на 2013 г. се наблюдава съживяване на отпуснатите кредити, но е твърде рано да се каже дали това е началото на траен положителен обрат.

Кредитите от лизингови дружества продължават да намаляват

За разлика от другите два сектора, отпуснатите кредити от лизингови дружества не се възстановяват след кризата от 2009 г., а постоянно намаляват. Това връща кредитния портфейл на дружествата през второто тримесечие на 2013 г. близо до нивата му от третото тримесечие на 2007 г. – малко над 3 млрд. лв.

Тенденцията при сключените лизингови договори с домакинства и НТООД² е сходна, макар да има малки разлики в темповете на изменение. Техният обем обаче е пренебрежимо малък – 230 млн. лв. през второто тримесечие както като дял от всички лизингови договори, така и в сравнение с отпуснатите потребителски кредити в другите два сектора.

Делът на кредитите с продължителност до 5 г. се свива

Портфейлът от потребителски кредити на Пощенска банка е третият по големина в страната и към края на юни възлиза на 10,6% от всички потребителски кредити. Данните на банката позволяват да се направят различни разрези на този портфейл, които да открият интересни тенденции.

Така например, преобладаващата част от кредитополучателите са семейни (54-55%), като този дял остава непроменен през тази и миналата година. Този резултат не е изненада, тъй като семейните кредитополучатели обикновено имат по-големи

²В тази група се включват физически лица, самостоятелни предприемачи (като еднолични търговци и самонаети лица), синдикални организации, политически партии, фондации, сдружения, църкви и религиозни общества, читалища, културни и спортни клубове.

Делът на кредитите до 5 години намалява в първите 6 месеца на 2013 г., като най-значителен е спадът в дела на кредитите със срок от 1 до 2 години. Свиването на техния дял показва ограничаване на разходите за стоки с дълготрайна употреба, както и на покупката на стоки и услуги, които не са от първа необходимост.

Динамиката в дела на кредитите до 1 година между първото и второто тримесечие на 2013 г. може да се обясни с по-усилено заемане на краткосрочни заеми с цел покриване на задължения към бюджета през първото тримесечие.

Свиването на дела на кредитите до 5 години показва намален интерес от кредитополучателите към незабавно потребление.

Растящият дял на кредитите до 500 евро показват по-голямо внимание към неотложни потребности и мостово

възможности за поемане на кредит, тъй като биха могли да се ангажират с изплащането му съвместно, с общия си доход. Известно свиване се наблюдава при несемейните кредитополучатели – от 26,5% през 2012 г. до 25,3% през 2013 г., което може да се дължи на увеличената консервативност на банките. Делът на вдовците и живеещите на семейни начала се увеличават с еднакъв темп и от малко над 3% към края на 2012 г. се покачва до над 4% към края на полугодieto на 2013 г., като ръстът е по-висок при вторите.

При продължителността на потребителските кредити се наблюдават две тенденции. **Делът на кредитите с продължителност до 5 г. намаляват** от 60% през 2012 г. до 41,7% в края на юни 2013 г., докато задълженията с продължителност над 5 г. се увеличават като дял от всички отпуснати кредити. Най-голям е спадът в дела на кредитите с продължителност между 1 и 2 години – с 9,6 пр.п. Тези кредитив много случаи се свързват с ремонти, почивки, екскурзии, образование, покупка на някои дълготрайни материални активи като телефони и компютри. Свиването на техния дял показва ограничаване на желанието за незабавно потребление на стоки и услуги, които не са от първа необходимост.

При кредитите до 1 година спадът през второто тримесечие на 2013 г. в сравнение с края на предходната година е сравнително малък, но при тях вероятно има сериозен сезонен ефект. Прави впечатление, че делът на кредитите до 1 година, които Пощенска банка е имала в своя баланс, е бил 15,2% към края на първото тримесечие на годината, докато към края на второто се свива до едва 4%. Това рязко намаление може да се обвърже с **по-усилено заемане на средства през първото тримесечие с цел издължаване към държавния и местните бюджети**. Кредитите до 1 година най-често се използват за мостово финансиране със сериозен сезонен ефект заради покупки за празници, погасяване на данъци и осигуровки и посрещане на непредвидени разходи като такива за медицински грижи.

Сериозното свиване на отпуснатите от Пощенска банка кредити с продължителност до 5 години показва **намаляващия интерес на кредитополучателите към незабавно потребление на стоки и предпочитание за отлагането им в средносрочен план**. Пряко въздействие върху подобно поведение могат да имат слабата икономическа активност, липсата на сериозно позитивно развитие на пазара на труда, стагниращи доходи и като цяло значителна несигурност в икономическите взаимоотношения. Вероятно като изключение ще останат заемите до 1 г., които вероятно ще запазят сезонния си характер и ще варират по-сериозно като обем около празници и данъчни кампании.

Подобни заключения могат да се направят и от данните на Пощенска банка за обема на отпуснатите кредити. Делът на заемите с размер до 500 евро се увеличава от

финансиране.

Отпуснати потребителски кредити по степен на образование

Образование	2012	2013 Q1	2013 Q2
Висше образование	24,6%	24,6%	26,3%
Средно образование	70,8%	70,9%	69,5%
Основно образование	4,6%	4,5%	4,2%

3

Преобладаващата част от кредитите са за хора със средно образование, което говори за нужда от подкрепа на семейния бюджет.

Отпуснати потребителски кредити по квалификационни групи професии

Позиция	2012	2013 Q1	2013 Q2
Обсл. персонал	54,9%	54,2%	56,3%
Ръководители	6,0%	7,1%	6,3%
Специалисти	20,6%	20,1%	21,3%
Други	18,6%	18,7%	16,1%

4

Тези данни допълват картината от разбивката на кредити по образование. По-голямата част от кредитополучателите се нуждаят от допълнителен ресурс, за да „вържат“ месечния бюджет.

8,3% към края на 2012 г. до 11,8% към края на юни 2013 г., което подкрепя тезата за **прехвърляне на по-голямо внимание към неотложни потребности и мостово финансиране**. При кредитите от 500 евро до 1500 евро и тези от 1500 евро до 2500 евро се наблюдава леко свиване, но те остават двете най-големи групи в кредитния портфейл на банката и към края на юни 2013 г. достигат съответно 28,2% и 19,2%. Делът на вземанията на банката от 5000 евро до 7500 евро се покачва леко. Причини за това могат да бъдат както отлагане на нужни услуги и покупки от предни години, така и на по-висока увереност за платежоспособността на кредитополучатели от отделни сектори, които през последните години се развиват добре. Такива са някои отрасли от преработващата промишленост, особено тези, които насочват продукцията си към външни пазари. Въпреки това увеличение през първата половина на 2013 г. делът на тези кредити остава под 10% от целия портфейл.

Разбивката на кредитите по образование и професии на получателите (**Графика 3**) единствено затвърждава заключението, че кредитите се използват основно за подпомагане на семейния бюджет. Кредитополучателите със средно образование представляват близо 70% от всички кредитополучатели към края на юни 2013 г., което представлява леко понижение в сравнение с нивото им от края на 2012 г. Предвид сравнително ниската образователна степен, вероятно по-голямата част от тази група не се радва на доходи много над средните, което създава и нужда от временна финансова подкрепа под формата на взимане на кредит. В същото време делът на отпуснатите кредити на лица с висше образование се увеличава с близо 2 пр.п. до 26,3% към края на юни 2013 г. Това може да се обясни със завишените критерии за отпускане на кредити от банките от началото на кризата насам, както и с по-голямата увереност в платежоспособността на този тип клиенти.

Тази картина се допълва от разбивката по професии (**Графика 4**). Основната част от кредитополучателите към края на първото полугодие на 2013 г. - 56,3% - работят като обслужващ персонал, като делът им леко се покачва в сравнение с края на 2012 г. Делът на отпуснатите кредити на ръководители и собственици се покачва през първото тримесечие на годината, но след това отново се свива, вероятно в резултат на разплащане от тяхна страна на задължения към държавата и по-малка нужда от нови кредити през второто тримесечие. Делът на заемите от специалисти се покачват в сравнение с края на 2012 г. с близо 1 пр.п. и към края на юни 2013 г. достигат 21,3%. Делът на кредитополучателите с други професии бележат спад в общия портфейл на банката и от 18,6% към края на 2012 г. достигат 16% в края на юни 2013 г.

Регионалната разбивка на кредитополучателите не е изненадваща и показва, че постоянен дял от тях – около 25%, живеят в София. След това остават Пловдив, Варна и Бургас, които съставят малко над 10% от кредитния

Държатели на кредитни карти по образование, %

5

Образование	2012	2013 Q1	2013 Q2
Висше образование	61,7%	64,6%	60,7%
Средно образование	37,5%	34,3%	38,2%
Основно образование	0,8%	1,1%	1,1%

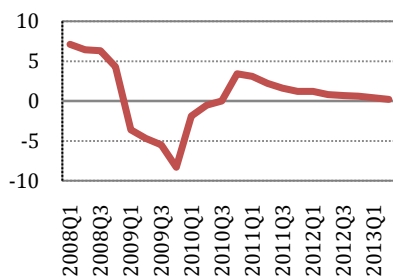
портфейл на банката. Това показва, че потребителските навици в София коренно се различават от тези в останалите градове на страната. Причините за това могат да се търсят както в по-благоприятната демографска структура (а именно, относително по-висок дял на хората в трудоспособна възраст), така и в по-големите нива на заетост, доходи и възможности за развитие.

Разбивката на данните на банката за притежателите на кредитни карти (**Графика 5**) показва, че към края на юни 2013 г. 60,7% се държат от лица с висше образование. Това е лек спад в сравнение с края на 2012 г., когато този дял е бил 61,7%. В същото време 46,6% от държателите на кредитни карти се намират в София и едва 11,7% в Пловдив, Варна и Бургас. Това показва сериозна правопрпорционална зависимост между доходите и стандарта на живот, от една страна, и притежаването на кредитна карта, както и условията за използване на такава, от друга. Очаквано, данните потвърждават, че по-високо образование хора са по-склонни да използват кредитни карти. Това, разбира се, е свързано и с възможностите за използване на кредитна карта в търговските обекти и възможностите за пазаруване чрез интернет. Както при висшистите, така и при държателите на кредитни карти в София се наблюдава лек спад като дял от всички притежатели на кредитни карти. Това може да се обясни с развитието на останалите населени места и по-конкретно с разрастващата се инфраструктура за използване на тази услуга, доставки на стоки и услуги от и в други градове, разширяващи се електронни услуги на държавните и общински структури и др.

При използването на кредитни карти се наблюдава сериозно увеличение на общия оборот. Тенденцията се дължи на силно увеличение в броя на покупките с тях и спад на теглените пари в брой. Това е добра новина, защото така кредитните карти започват да изпълняват по-пълноценно ролята си, а именно улеснение при покупки на стоки и услуги, и се използват все по-малко за теглене на пари в брой.

Ръст на БВП на годишна база, %

6

Икономиката продължава да стагнира, рискът от рецесия по-късно през 2013 г. нараства.

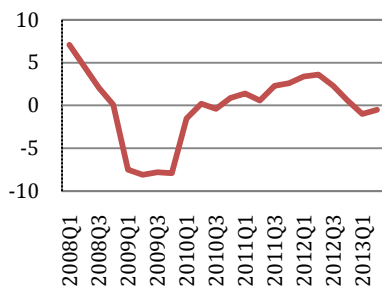
СЪВКУПНО ПРОИЗВОДСТВО И ПОТРЕБЛЕНИЕ

Българската икономика стагнира през последните години и все още не може да се възстанови напълно от настъпилата криза през 2009 г. Тримесечните данни за БВП (**Графика 6**) по съпоставими цени сочат, че вече 18 тримесечия (четири години и половина) икономиката ни не успява да достигне предкризистните си нива, което красноречиво говори за дълбочината на кризата.

През второто тримесечие на 2013 г. се наблюдава и нов спад на БВП спрямо година по-рано, след 12 поредни тримесечия на ръст, макар и ограничен. Сезонно изгладените данни показват също така и свиване на тримесечна база спрямо първото тримесечие. Ако тази тенденция се запази, страната може и да навлезе в

Ръст на потреблението на домакинствата на годишна база, %

7

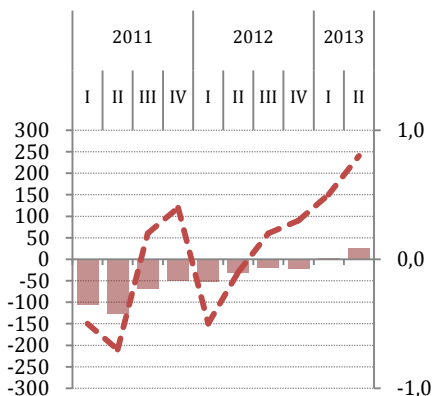

Данните за потреблението на домакинствата (Графика 7) също показват негативен тренд през последните тримесечия, като през 2013 г. потреблението на домакинствата вече е замръзнало. Макар заетостта да се възстановява, новите работни места продължават да са твърде малко, за да подкрепят потреблението. Домакинствата избягват и да задлъжняват към банки, което означава, че потреблението може да се задвижи само с ръст на заетите и доходите.

ПАЗАР НА ТРУДА

Динамика на броя на заетите и коефициентът на заетост на населението над 15 г. по тримесечия

8

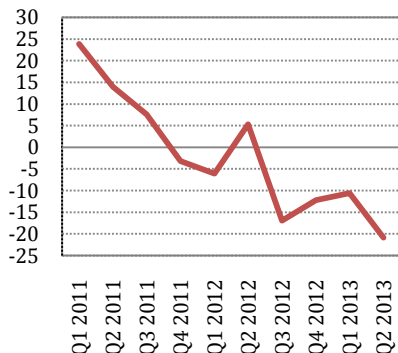
— Динамика на броя на заетите на годишна база (хил.), лява скала
 - - - Динамика на коефициента на заетост на годишна база (пр. п), дясна скала

Пазарът на труда бе изключително дълбоко засегнат от кризата (Графика 8). Данните за заетостта сочат, че след три пълни години на спад (2009-2011 г.), коефициентът на заетост се отлепи от дъното в началото на 2012 г. и тръгна нагоре спрямо съответните тримесечия на предходната година. В рамките на 2012 г. така и не се покачи реалният брой на заетите, като запазването на работни места и намаляващото население бяха причината за нарастващия коефициент на заетост.

От началото на 2013 г. обаче заетите започнаха да се покачват и в абсолютен размер – след 16 поредни тримесечия на спад, от началото на 2013 г. има ръст в броя на заетите. Това е и най-солидният показател, че вече се създават нови работни места и реалното възстановяване на пазара на труда е започнало. Остава, разбира се, отворен въпросът дали тази тенденция ще се запази на фона на забавящата се икономика. Все пак традиционно има времеви лаг между икономическия ръст и движението на заетостта, така че **до края на годината най-вероятно ще наблюдаваме плавно нарастване на заетите.**

Динамика на броя на обезкуражените лица – изменение на годишна база, %

9

Заетостта е по-висока в южната част на страната

Ако се вгледаме в движението на безработицата, то в периода 2009-2011 г. развитието е логически сходно със заетостта – заетостта пада, а безработицата се покачва. От началото на 2012 г. обаче се наблюдава ново разрастване на безработицата, което на пръв поглед буди недоумение. Причината за това е именно в задържането на заетостта и **раздвижването на пазара на труда, което провокира обезкуражените да започнат да си търсят работа.** По-голямата част от тях обаче не успяват да си намерят такава, особено през 2012 г., което разширява безработицата.

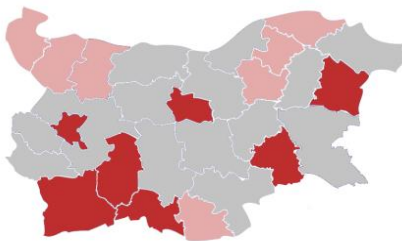
Това твърдение може да бъде допълнително защитено с данните за обезкуражените лица (Графика 9), които показват как от началото на 2012 г. обезкуражените започват да спадат и тенденцията се засилва в първите

Информацията в този документ се основава на източници, които считаме за надеждни, но за чиято точност и изчерпателност не можем да гарантираме. Изказаните мнения и направените прогнози не са препоръка за инвестиция и могат да бъдат обект на последващи изменения.

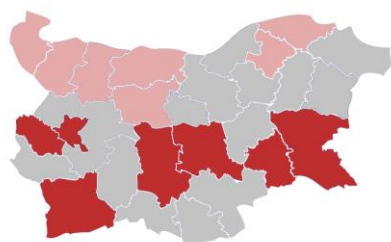
Области с най-ниска и най-висока средногодишна заетост през 2008 и 2012 г.

10

- Области с най-ниска заетост
- Области с най-висока заетост

2008

2012

месеци на 2013 г. През второто тримесечие на 2013 г. те са с 20 хил. души по-малко спрямо година по-рано, тоест 20 хил. доскоро обезкуражени са намерили мотивация да потърсят активно работа. Това също е положителен сигнал, макар и да увеличава безработицата.

Данните от наблюдението на работната сила носят по-скоро положителен сигнал – макар и тромаво, вече се създават нови работни места, *което покачва както коефициента на заетост, така и абсолютния брой на заетите. Все още оставаме далеч от нивата на заетост преди кризата, като слабият ръст на икономиката не създава очаквания, че скоро ще се възстановят изгубените в периода 2009-2011 г. работни места. Броят на обезкуражените постепенно се свива, което неизбежно води до покачване на коефициента на безработица. До края на годината безработицата най-вероятно ще се задържи на нива над миналогодишните, въпреки появата на нови работни места.

През последните няколко години огромна част от стопанската активност в страната се съсредоточи в Южна България (**Графика 10**). През 2012 г. и седемте области с най-ниска заетост са в северната част на страната, а седемте области с най-висока заетост – в южната. В периода между 2008 и 2012 г. в две от областите с най-висока заетост преди кризата (Смолян и Варна), беше отбелязан спад от над 10 процентни пункта.

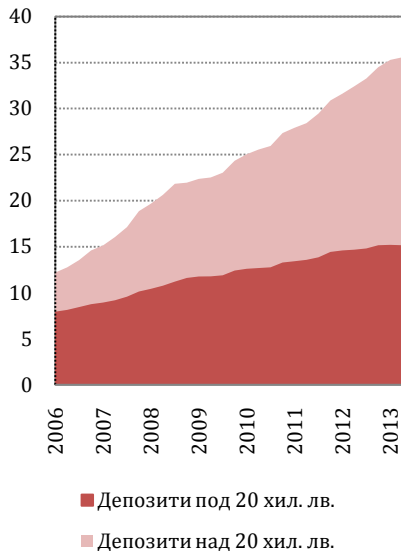
През първите две тримесечия на 2013 г. започват да се забелязват и първите положителни сигнали на пазара на труда в някои от областите в Северна България. Това са най-вече Плевен, Габрово, Русе, Варна и Добрич. Работни места продължават да губят Враца, Ловеч и Монтана. Тъй като заетостта в Североизточния район на страната (включващ областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен) се влияе най-силно от сезонни тенденции, реална оценка за темпото на възстановяване на пазара на труда в тях ще бъде възможна едва в края на годината.

В Южна България най-бързо се възстановява пазарът на труда в област Бургас, където има реални шансове в края на тази година заетостта да достигне предкризисните си нива. Повишаването на броя на заетите на годишна база в София (столица) през първите две тримесечия също изглежда обнадеждаващо, тъй като икономическата активност в столицата е до голяма степен барометър за състоянието на целия Югозападен регион.

ДЕПОЗИТИ И КРЕДИТИ НА ДОМАКИНСТВОТА

Депозити на домакинствата, млрд. лв.

11

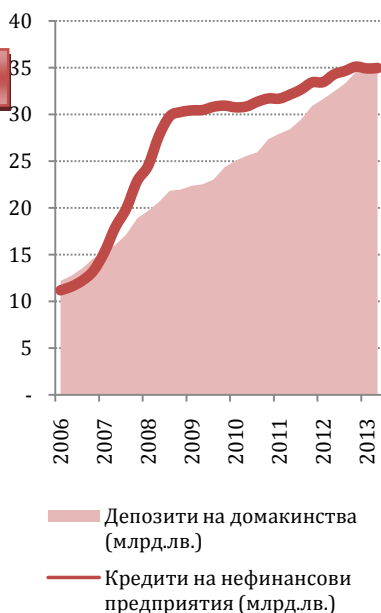

Задлъжнялостта на домакинствата към банковите институции в страната достига своя пик в края на 2009 и началото на 2010 г., когато кредитите на домакинствата превишават 19 млрд. лв. След това, в резултат на настъпилата икономическа криза, кредитната задлъжнялост на домакинствата замръзва, като до средата на 2013 г. не се наблюдава почти никакво движение.

В същото време, депозитите на домакинствата продължават устойчиво да нарастват (Графика 11), като през 2013 г. вече надвишават 35 млрд. лв. Разбивката на депозитите показва, че ръстът е предимно по отношение на по-големите депозити, например тези над 20 хил. лв., което се обяснява с реалностите на пазара на труда, тоест склонността към спестявания се проявява най-силно при хората с по-високи доходи и тези, които в по-малка степен са засегнати от кризата. В последните няколко тримесечия се наблюдава по-нисък темп на нарастване на депозитите, което може да говори за по-добри очаквания на хората – по-малкото обезкуражени също навещдат на тази мисъл.

Депозити на домакинствата и кредити на нефинансови предприятия, млрд. лв.

12

Едно от обясненията за движенията на депозитите от последните години можем да открием в отношението между депозити на домакинствата и кредити към нефинансовите предприятия (Графика 12). Двата показателя илюстрират класическата зависимост между спестявания и инвестиции: домакинствата спестяват (отлагат потребление), а предприятията биват финансирани (инвестират).

По време на големия бум в периода 2007-2008 година се вижда как се появява разрыв – към края на 2008 г. срещу над 30 млрд. лв. кредити на предприятията стоят близо 22 млрд. лв. депозити на домакинствата. Разликата на практика е финансирана с външен ресурс. Този факт не е проблематичен сам по себе си, но показва, че една голяма част от икономиката е била зависима от постоянния приток на външен ресурс.

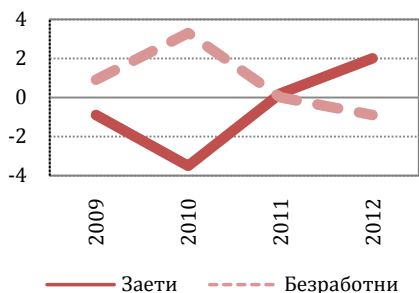
През последните години се вижда как картината постепенно се нормализира – домакинствата продължиха да спестяват в кризата, а кредитите към предприятията почти замръзнаха. Към средата на 2013 г. срещу 35 млрд. лв. кредити на предприятията стоят над 35 млрд. лв. депозити на домакинствата.

Казано по-просто, **корекцията вече се е случила и депозитите на домакинствата отново покриват кредитите на нефинансовите предприятия.** Работещите предприятия в момента зависят от своята конкурентоспособност, а не от спекулативни очаквания за постоянен приток на външен ресурс. Това е стабилна основа, но предизвикателствата пред икономическия растеж и работните места остават – без приток на външен ресурс трудно ще достигнем нивата на растеж и заетост отпреди кризата.

ДОХОДИ И РАЗХОДИ НА ДОМАКИНСТВОТА

Динамика на относителния дял на заетите и безработните лица в домакинствата (пр.п.)

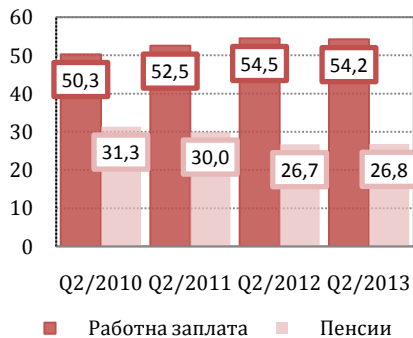
13

Тенденцията на увеличаване на дела на заетите лица в домакинствата продължава и през 2013 г.

Структура на дохода на домакинствата, %

14

През второто тримесечие на 2013 г., работната заплата формира 54,2% от дохода на домакинствата.

Изтеглени спестявания, заеми и кредити средно на домакинство (лв.)

15

През 2012 г. средногодишният общ доход на домакинствата отбеляза най-чувствителното си повишаване от началото на кризата - реален ръст от 11,1%, като този висок темп над 10% се запази и през първото полугодие на 2013 г.

Въпреки продължаващата тенденция на увеличаване на дела на заетите лица в домакинствата (Графика 13) и на нивата на заплащането на труда в икономиката, относителният дял на заплатите в общия доход на домакинствата спря да нараства и дори леко се сви през второто тримесечие на 2013 г. През този период работната заплата формира 54,2% от дохода на домакинствата, при 54,5% през същия период на миналата година (Графика 14).

Една от причините за това свиване е увеличаването на размера на пенсиите от м. април 2013 г. Въпреки че делът на пенсиите в общия доход на домакинствата се увеличава с едва 0,1 процентен пункт - до 26,8%, това е първото чувствително увеличаване на доходите от пенсии от началото на кризата. През второто тримесечие доходите от пенсии отбелязват номинален ръст от 10,5% на годишна база, което преустановява период от осем поредни тримесечия на спад.

Поне на този етап увеличаването на пенсиите не генерира очаквания ръст на потреблението.

За трето поредно тримесечие се наблюдава спад на относителния дял на потребителските разходи от общите разходи на домакинствата. Основната причина за това е значителното увеличаване на разходите за данъци и социални осигуровки през последните три години.

В периода от 2001 до 2010 г. включително, потребителският общ разход неизменно формира над 85% от общият разход на домакинствата.

Заради увеличаването на данъчната и осигурителната тежест през 2011 и 2012 г. относителният му дял спада съответно до 84% и 83,5%. През второто тримесечие на 2013 г. тази тенденция се забавя, като отбелязаният спад е от 0,1 процентни пункта на годишна база (до 83,4%).

И през 2013 г. средната склонност на домакинствата към консумация ще се задържи на стойност над 0,80. Това означава, че на всеки 1 лев доход, домакинствата в страната потребяват над 80 стотинки.

Средната склонност към консумация през второто тримесечие на 2013 г. е 0,83, при 0,82 през същия период на 2012 г. Наред с регистрираното чувствително увеличаване на доходите от заеми и кредити (Графика 15) през първите две тримесечия на годината, това повишение може да бъде знак за постепенно стабилизиране на очакванията на домакинствата за техните бъдещи доходи.